

«ПАТРІОТИ
РОСІЇ»

НА ЧОЛІ
КРИМСЬКИХ ВИШІВ → 3

КРЕМЛІВСЬКІ
АРХІТЕКТОРИ

«ИСКОННО
РУССКОГО» КРИМУ → 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 28
14.07.2017

www.svitlytsia.in.ua

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ ПО-КРИМСЬКИ

РЕЗОНАНС

Якщо ви хочете дізнатися, що є найціннішим у Криму, то подивіться, що окупанти найперше відбирають у людей. Майже регулярно у ЗМІ з'являються повідомлення на тему кримської землі. Гурзуф, Севастополь, Алушка, Феодосія, Сімферополь – це всього лише кілька міст, які сьогодні прославляються вже не своїми успіхами, а земельними конфліктами. Так, уже всі чули про Севастополь і його новий генплан, про передачу землі «Артеку», про земельну колотнечу в прибережних містах... А чому про це знають? Бо там є кому кричати, згадайте-но події зими-весни 2014 року. Селяни ж, які не мають таких сильних «голосів», як, приміром, севастопольці (цікаво, чи скоро їм «допоможуть охрипнути»), залишилися сам на сам з беззаконням нинішньої кримської «влади».

ЯРОСЛАВ
САМОВИДЕЦЬ

Наші селяни завжди мовчазні. У їхній колективній пам'яті ще збережена інформація про голодомор і колективізацію. Ця пам'ять, мабуть, є основним чинником, який формує тип мовчазної і боязкої людини. Тому й у Криму не чути голосів селян навіть тоді, коли в них відбирають найцінніше – землю.

Про цю ситуацію ми дізналися від одного із по-

страждалих кримчан (прізвище й ім'я людини не називається з метою її безпеки), який уже не може мовчати, бо окупаційна влада задля задоволення своїх потреб нахабно відібрала землю, яка належала його покійному батькові і набута ним у спадок.

Землю, про яку йдеться, селяни як працівники радгоспу-заводу «Передгір'я», що в с. Криничному Білогірського району АР Крим,

отримали у власність із земельного фонду цього підприємства. Багато хто із селян оформили державні акти на отриману землю ще задовго до окупації Криму. Як то вже повелося, хтось здавав свій земельний пай в оренду, за що отримував певний матеріальний зиск від орендаря, хтось сам давав раду своєму паю, а хтось чекав слушного часу, щоб вигідно для себе продати законно отриману зем-

лю. І це колесо крутилося аж до 2014 року.

Одного зимового ранку ще 2016 року на земельних ділянках людей, як грім серед ясного неба, невідомі особи за допомогою спеціалізованої техніки почали зводити металеві опори для монтажу високовольтної лінії електромереж (ця лінія бере свій початок від с. Строгонівки Сімферопольського району, де будеться газова ТЕС, і йде в на-

прямку Східного Криму). За словами постраждалих, роботи на їхній землі розпочалися і проводилися без узгоджень з власниками земельних ділянок, без попереджень про проведення будь-яких робіт. А яким було їхнє здивування, коли нещодавно вони побачили, що на їхній землі «господарює» ще й техніка, залучена для будівництва траси «Таврида». Людям було пояснено, що всі роботи на їхніх землях проводяться згідно з розпорядженням кримського «голови» С. Аксьонова.

Ми з'ясували, що ж роблять люди з цього приводу? Згідно з «нормативно-правовими» документами, підписаними С. Аксьоновим, селяни звернулися у відповідні інстанції для отримання відшкодування за «націоналізацію» їхніх земельних ділянок. Там вони отримали відповідь, що для отримання компенсації потрібно мати документи на землю російського зразка. Але потім люди стикнулися зі ще більшою проблемою: виявляється, що земля була розпайована незаконно й отримати компенсацію неможливо.

→ 2

РЕЗОНАНС

Будівництво Сімферопольської ТЕС у с. Строгонівка

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ ПО-КРИМСЬКИ

1

ЯРОСЛАВ
САМОВИДЕЦЬ

Як підтвердив наш співрозмовник, він, як і інші селяни, з'ясував, що жодної компенсації не буде. Виявляється, якщо хтось із постраждалих селян захоче заявити претензії щодо права власності на земельний пай – змушений буде довести законність його отримання.

Як це зробити? Де отримати необхідні документи? До кого звертатися для отримання необхідних документів? Відповідей на ці та інші запитання людям ніхто не дає, бо їх ніхто не знає. Очевидно, це чисте «кидалово на гектари», зроблені селянами мозолями й потом. І як тут не згадати «славні» для села 1920-1930 рр. часи колективізації. Перепрошую, все ж є істотна відмінність – назва: нині процес відбирання землі й іншої приватної власності в окупованому Криму називають «націоналізація». Мимоволі виникає запитання: що ж це за нація така з'явилася тепер на півострові, для якої все «націоналізують»?

Коли бачиш, що в окупованому Криму відбувається із землею, у пам'яті постають кадри з 2014 року,

ДОВІДКА

У травні цього року С. Аксьонов ініціював внесення в Держдуму РФ окремого федерального закону, яким «законодавчо» припиняється право власності на ділянки й нерухомість, оформлені в Криму до його окупації. Ідеться про ті приватні об'єкти, документи на які, на думку чиновників, не відповідають вимогам російського законодавства.

коли багато хто з кримчан почали з радістю нищити паспорт громадянина України, палити, топтати і т. ін. І зараз хочеться запитати цих кримчан: а чому ж, знищивши паспорти, ви не знищили українські державні акти на право власності? Чому ви тепер так міцно вцепилися в ті документи, що вам видала держава, яку ви досі люто ненавидите? Нумо: будьте ж послідовні!

Між тим, разом із лютими українофобами в Кри-

му продовжують жити наші громадяни, які гідні так називатися і чекають хоч якоїсь підтримки з боку материкової України. Важко не помітити цього в очах багатьох кримчан, які сьогодні живуть в окупації. Тому справедливо заявляє наш співрозмовник: люди в Криму повинні знати, що в Україні вони захищені, що їхнє майно і землю в Україні ніхто не забирає, що держава веде облік свідоцтв про право власності й після деокупації люди розпоряджатимуться своєю землею вповні, як це було раніше, що навіть після смерті батьків діти й онуки є спадкоємцями їхнього майна, а окупація не позбавила й не обмежила їхніх прав на спадщину, що всі злочини і порушення їхніх прав фіксуються, винуватці ж хоч-не-хоч, а будуть належно покарані.

Певно, окупація півострова не позбавила роботи Прокуратуру АРК, Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, Службу безпеки України у справах Криму і Севастополя тощо. Тому, віряться, всі факти порушень як законодавства України, так і стосовно громадян України не залишаться поза увагою компетентних інституцій.

ДАЙДЖЕСТ

РОСТУРИЗМ:
«УКРАЇНСЬКІ
ТУРИСТИ
ВІДГУКНУЛИСЯ НА
ЗАПРОШЕННЯ
ПРИЇХАТИ ДО КРИМУ»

Туристи з України відгукнулися на запрошення керівника російської федеральної агенції з туризму Олега Сафонова й активно їдуть відпочивати до Криму. Про це він розповів 7 липня журналістам і висловив сподівання, що їхня кількість стане ще більшою. При цьому конкретних цифр голова Ростуризму не назвав. За підрахунками «міністра курортів і туризму» Криму, турпотік до півострова зменшився на 4,2% порівняно з минулим роком. Окупаційні «чиновники» в усьому звинувачують несприятливу погоду.

ВИЯВЛЯЄТЬСЯ,
ПРОВАЛЬНИЙ
ТУРСЕЗОН –
ЦЕ ДОБРЕ

У російських туристичних фірмах поки що не бачать приводу говорити про стабілізацію кримського туристичного ринку. За даними Російської спілки туріндустрії, у травні-червні попит на путівки до Криму зменшився майже на третину порівняно з 2016 роком. Серед причин називають складну логістику, дорожнечу готелів, доступніші курорти в Туреччині. За спостереженнями туроператорів, чимало відпочивальників цього року відмовилися від пакетних турів і займалися пошуком житла самостійно, не завжди обираючи готелі. Це підтверджують і в окупаційній «адміністрації» Криму. За словами «заступника міністра курортів і туризму» Криму Ганни Нерозіної, більша частина туристів обрала для тимчасового проживання приватний сектор. Третина всіх відпочивальників зовсім не зверталася до турфірм. При цьому фахівці в галузі курортного бізнесу вважають, що за таких умов власники готелів і пансіонатів у Криму нарешті займуться покращенням сервісу, оновленням матеріальної бази тощо.

ЄПИСКОП УГКЦ:
«ЦЕРКВА ЗБЕРЕГЛА
СВОЇ ГРОМАДИ
У КРИМУ»

Незважаючи на напружену ситуацію, Українська греко-католицька церква зберегла свої парафії у Криму. Про це в інтерв'ю виданню komora.info повідомив екзарх Одеський і адміністратор Кримського екзархату УГКЦ єпископ Михаїл (Бубній). «Ми знайшли методи, щоб наші вірні могли молитись у своїх храмах на тимчасово окупованій території», – сказав він. За словами єпископа, після окупації Криму чимало вірян УГКЦ виїхали на материкову Україну. «Лишилися тільки ті, які не мали куди виїхати», – зазначив владика Михаїл.

ПЕРШИЙ НА ВОЛИНІ
СІЛЬСЬКИЙ
ЕТНОФЕСТИВАЛЬ
ПРОВЕЛИ
ПЕРЕСЕЛЕНЦІ
З КРИМУ

8 липня у селі Дольськ Турійського району Волинської області відбувся перший у регіоні сільський етнофестиваль «Єдина родина». Його організаторами стали колишні мешканці Ялти Валерій Поліщук, що має волинське коріння, і Геннадій Чудновець, які після окупації Криму змушені були залишити півострів, а на новому місці проживання зайнялися фермерством, про це повідомляє газета «День». Вулиця, на якій тепер мешкають переселенці, має назву Кримська. До проведення етнофестивалю організатори зуміли залучити численних спонсорів, зокрема, з-поміж місцевих агропідприємств, котрі надали техніку і паливо. «Головне, що змогли згуртуватися громадою. Люди перестали бути спостерігачами і беруть активну участь в організації свого ж дозвілля і в розвитку села. Ми хочемо, аби всі знали, що на Волині є місця, які мають всі перспективи стати курортною зоною», – розповідає організатор етнофестивалю Валерій Поліщук.

У квітні захиталося крісло під «ректором» т. зв. «Кримського федерального університету» («КФУ») Сергієм Доничем, призначеним на цю посаду за розпорядженням уряду РФ від 10 квітня 2014 р. на 5 років. Недовіру йому висловив «голова Криму» Сергій Аксьонов, який з початку 2015 р. очолює спостережну раду «КФУ»: він заявив, що не бачить можливості далі співпрацювати з «ректором», і що той має написати заяву про звільнення.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«Голова Криму» звинуватив Донича у прийнятті «абсолютно безглузких керівних рішень» і зазначив, що має питання стосовно кваліфікації фахівців з «адміністрації університету», серед яких виявилось чимало колишніх представників кримських «органів влади», звільнених за ті чи інші провини.

Не секрет, що майже всі призначені «проректори» «КФУ» ніяк не стосуються освіти. Сам Дониц, лікар за фахом, з 2011 р. обіймав посаду віце-прем'єра легітимного, а після анексії Криму – окупаційного урядів півострова. Втім, Аксьонов запевняє, що такий керівник у кримській «раді міністрів» вже б не працював, і що у призначенні Донича «ректором» є і його помилка. Сам Дониц розповів російським журналістам, що ознайомлений з позицією «голови Криму», яку вважає його приватною думкою.

За кілька днів після заяв Аксьонова, біля редакції кримського відділення газети «Комсомольская правда» у Сімферополі близько 30 осіб, що назвали себе студентами «КФУ», вийшли на пікет із гаслами на знак недовіри «ректорів». Захід відбувся перед прес-конференцією Донича на тему вступної кампанії.

«Голова Криму» Сергій Аксьонов і «ректор КФУ» Сергій Дониц

«ПАТРІОТИ РОСІЇ» НА ЧОЛІ КРИМСЬКИХ ВИШІВ

Мітинг за відставку «rektora КФУ» Сергія Донича. Сімферополь, 24.04.2017 р.

Його учасники стверджували, що презентують думку представників усіх структурних підрозділів «вишу», однак назвати свої імена і факультети навчання відмовилися. Вони висловили невдоволення розміром стипендій та умовами у гуртожитках, де студентам доводиться робити ремонт самотужки. За їхніми словами, «КФУ» недоцільно освоює кошти, які

надаються з російського бюджету.

24 квітня Дониц заявив, що піде у відставку лише в разі відповідного рішення прем'єр-міністра або Міністерства РФ. Цією реплікою він поставив у незручне становище «голова Криму» Аксьонова, який вже не вперше виглядає як людина, котра намагається видаватись авторитетнішою за своїх «ляльководів» і не здатна

здійснити свої необачні заяви. Також Дониц додав, що фактом проведення мітингу проти нього займуться «спеціальні органи» – хоча ним самим мали б зацікавитись відповідні структури і Росії, і передусім України. На початку літа 2014 р. з аксьоновського «уряду» був звільнений «міністр охорони здоров'я» Петро Михальчевський, публічно звинувачений у розкраданні гуманітарної допомоги з Росії та зростанні цін на ліки вдвічі. Кримські ЗМІ стверджували, що у відставку за ним мав піти тогочасний «віце-прем'єр» Сергій Дониц, який після російської окупації Криму очолив не лише місцевий осередок партії «Патріоти Росії» (доки він був членом української Партії регіонів), а й комісію «ради міністрів» Криму з розподілу гуманітарної допомоги, при цьому посприявши призначенню Михальчевського. Згадувалося, що за час перебування на посаді міністра охорони здоров'я АР Крим (кінець 2002 – початок 2011 рр.) Дониц привласнив десятки тисяч тонн гуманітарних вантажів, що надходили за лі-

нією фонду «Голландія – Україна» та Держдепу США. У 2014 р., коли Крим вже було окуповано Росією, після скандалу з розкраданням російської «гуманітарки» були терміново відкликані документи про призначення Донича на посаду «rektora КФУ».

У рамках кампанії проти «rektora КФУ» розпочалися акції, ініціаторами яких були названі студенти «вишу». Втім, очевидно, що той же мітинг проти Донича був організований не без сприяння з боку кримської «влади»: це цілком ясно з огляду на умови, в яких навіть за одиничний вияв думки у вигляді мітингу чи пікету на окупованому півострові є всі можливості бути затриманим і оштрафованим або підданим адміністративному арешту. У соцмережах почав поширюватись хештег #ДоницУходи, а в Сімферополі стартував збір підписів під петицією за відставку «rektora КФУ», для чого в місті було встановлено 5 наметів. Передбачалося, що підписи збиратимуть до 7 травня, після чого передадуть їх до міської «адміні-

страції». Згодом у «студентській раді КФУ» закликали молодь не брати участі у подібних заходах: мовляв, це справа компетенції «адміністрації» «вишу», і вирішувати її треба шляхом відкритого діалогу в середовищі «університету».

У травні Аксьонов анонсував засідання спостережної ради «КФУ» з питання недовіри «ректорів», пообіцявши «довести рішення до логічного кінця». Однак протягом призначеного дня засідання не відбулося з невідомих причин. Раніше в «адміністрації КФУ» заявили, що висловлення недовіри «ректорів» не належить до компетенції спостережної ради і не матиме правових наслідків.

Цілком очікувано рішення Аксьонова щодо «rektora КФУ» підтримали інші видатні кримські колаборанти – четвірка «депутатів Держдуми РФ від Криму» (Наталія Поклонська, Руслан Бальбек, Михайло Шеремет і Костянтин Бахарев), «сенатор Держдуми РФ від Криму» Сергій Цеков, «міністр освіти Криму» Наталія Гончарова, яка заявила, що не може мати іншої позиції, крім позиції «голови республіки», та інші. Не залишився осторонь і Григорій Іоффе, член спостережної ради «КФУ» і голова «громадської палати Криму» – тієї, що у 2014 р. без обговорення зі співробітниками та студентами «вишу» ухвалила кандидатуру Донича на посаду «rektora».

На додачу очільник комітету з освіти, науки, молодіжної політики та спорту кримської «державної ради» Володимир Бобков заявив, що справа не скінчиться лише відставкою «rektora КФУ»: мовляв, «університет» потребує «перезавантаження, яке не може обмежитись лише зміною керівника». Нічого подібного у «федеральному виші» не відбулося дотепер. Однак у Криму на всіх рівнях замінюється на «істинних росіян» люди з «українським минулим» – незалежно від міри їхньої лояльності до окупаційного режиму.

РОЗДУМИ СТОСОВНО КРИМСЬКОЇ ГЕРАЛЬДИКИ

ВАЖЛИВО

(ПРОДОВЖЕННЯ)

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

БДЖОЛИ СІМФЕРОПОЛЯ

Місту, що стало адміністративним центром Таврійської губернії, не щастило з символікою від самого початку. Верхня частина герба, затвердженого царським указом у 1844 році, синя з золотим хрестом, загалом прийнятна. У нижній, золотій, половині щита міститься купа чогось зеленого; без додаткових пояснень у описі, що то гора Чатир-Даг, геть не зро-

був, але наступного року розробили новий проект герба. І бджоли знову посіли місце на ньому – їх було аж п'ятеро, вони оточували круг з датою заснування міста, а вгорі радянські художники помістили серп і молот. Згодом кількість бджіл та їхня диспозиція змінювались неодноразово, поки врешті у грудні 2006 року не затвердили герб з однією-єдиною бджолою та золотою чашею в нижньому полі.

Бджоли зустрічаються на сотнях родових гербів у всьому світі, на кількох міських гербах (від Манчестера до Тамбова), а одного разу, щоправда ненадовго, вони прикрасили герб державний – герб Наполеонівської імперії; тоді, на початку XIX століття, ці працьовиті комахи всіяли поле

НА ЧАСІ, ЯК НЕ СЬОГОДНІ, ТО ЗАВТРА, ПОШУК НОВОЇ СИМВОЛІКИ КРИМУ, АДЖЕ КОЖЕН ЗІ СТАРИХ ГЕРБІВ НЕСЕ ВІДБИТОК ТИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ, ЯКІ РОЗДІЛЯЛИ ПІВОСТРІВ ТА МАТЕРИКОВУ УКРАЇНУ

ба – «мастю» грифона: сучасний весь срібний, а в старого лапи та пазури були золотими.

Грифон повернувся у 1990-ті, однак ненадовго, він був гербом Севастополя з 1994 до 2000 року. Нині офіційним гербом найбільшого кримського міста є той, що лишив-

плення кораблів ЧФ матросами, підбурюваними більшовицькою агентурою, аби флот не дістався Українській Державі (загибель ескадри). Зрештою, у Другій світовій Чорноморський флот замість штурму Босфору та Дарданелл, замість океанських переходів, відступав до Туапсе і Поті, а флотські екіпажі використовувалися у лавах піхоти, і навіть далеко не морської. Тож пам'ятник цей є істинним символом Чорноморського флоту і міста, нерозривно пов'язаного з його історією.

Геральдичний казус: білий колір у геральдиці вважається металом – сріблом, золоті елементи композиції (зірка міста-героя та лаврова гілка) також «метал», а метал на метал накладати геральдичні закони забороняють

Проте навіть цей компроміс не задовольняє «ветеранів флоту та більшість мешканців міста», котрі наполягають на збереженні радянської емблеми Севастополя, яку гербом називати неправомірно.

ОРЕЛ РОЗПРАВЛЯЄ КРИЛА?

Двоголовий орел був символом Візантійської імперії. Двоголового орла хотіли собі і Австро-Угорщина, і Московське царство. Двоголового орла зображено й на гербі українського міста Чернігова; двоголові орли в геральдиці бувають різні. У тій же Російській імперії можна налічити три варіанти зображення геральдичного орла. Це щонайменше.

Герб Сімферополя 2006 року

Герб Сімферополя у 1844-1920 рр.

Один із проектів герба Сімферополя за СРСР

Нинішній герб Севастополя

Проект нового герба Севастополя

Герб Таврійської області

Герб Таврійської губернії

зуміти, що воно таке. Та всього лише через п'ятнадцять років розробили інший варіант герба міста; «розробили» сказати надто сильно, бо він був тотожний гербові, що існував ще з 1784 року: золотий щит, чорний двоголовий орел, на грудях якого малий синій щит з «православним» хрестом. Цей проект так і не «сподобився» височайшої милості, тобто лишився не затвердженим.

Бджола потрапила на гербовий щит Сімферополя в 1970 році, коли в Радянському Союзі почалася мода на міські герби. Навряд чи малася на увазі жива комаха: силует бджоли був «прорізаний» у голівці ключа, який і пропонувалося зробити символом міста. Тоді цей проект міської символіки затверджений не

синього щита Франції, замість королівських лілій.

Герб із бджілкою є навіть... на шевроні сімферопольської патрульної поліції, поки що не створеної Міністерством внутрішніх справ України. Адже іншого офіційного герба місто досі не має.

ЗАГИБЕЛЬ ЕСКАДРИ

За часів російської корони герб Севастополя був геть іншим: червоний щит, на якому зображений срібний грифон. Від керченського герба відрізняється він кольором (керченський грифон жовтий, тобто золотий, а севастопольський білий, тобто срібний); крім того, покладені під щитом два якорі у Керчі чорні, а в Севастополя – золоті. Від давнього гер-

бу у спадок з радянського часу, – прийнято його було у 1969 році.

Інакше, як збиткуванням над головною базою Чорноморського флоту, цю композицію не назвеш. Хіба що свідомою ідеологічною диверсією.

На діагонально розсіченому полі: на срібному тлі – золоті зірка героя та лаврова гілка, на блакитному тлі – пам'ятник затонулим кораблям. Так, цей прекрасний монумент давно став символом міста, його візитівкою... Проте згадаймо безславу історію російського Чорноморського флоту: затоплення вітрильних фрегатів у Кримську війну (саме цим кораблям і встановлений пам'ятник); ліквідація Чорноморського флоту як такого за умовами капітуляції Росії у тій війні; у 1918 році – зато-

категорично, таке не можна було робити навіть у варварській геральдиці царської Росії.

Навіть припутінський Геральдичний реєстр РФ обурився таким нехтуванням усього святого і відмовився реєструвати ностальгічно-радянську символіку міста, а Геральдична рада при тому ж Путіні рекомендувала севастопольській владі прийняти герб з XIX століття, тож офіційного герба Севастополя у складі Росії не має.

У лютому 2015 року так зване «законодательное собрание» окупованого Севастополя внесло законопроект, яким пропонується повернути старий, царський герб міста, з невеликим доповненням: внизу, під щитом, домалювали медаль «золота зірка» (так само, як і на керченському гербі).

Різними вони були й на гербах Таврійської області і Таврійської губернії. У 1784 році було утворено Таврійську область, і одразу ж гербом її став чорний двоголовий орел на золотому щиті. Крила орла були розправлені та підняті вгору. Але за часів Павла Першого область ліквідували, а її повіти передали до Новоросійської губернії. Відповідно, потреба у гербі відпала.

Таврійську губернію створили у 1802 році, а новий герб для неї затвердили у 1844-му. Це знову був чорний орел, тільки в іншій конфігурації – з опущеними крильми.

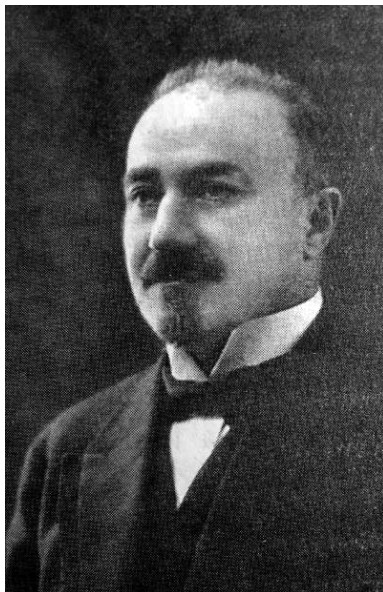
На часі, як не сьогодні, то завтра, пошук нової символіки Криму, адже кожен зі старих гербів несе відбиток тих політичних реалій, які розділяли півострів та материкову Україну.

ПОСТАТІ

7 липня виповнилося 150 років від дня народження Соломона Крима – видатного кримського громадського і політичного діяча. В історії він залишив свій слід як провідник і активіст караїмського руху в Криму та в екзилі, землевласник, підприємець, меценат, учений-агроном, очільник 2-го Кримського крайового уряду, що виник після Першої світової війни.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Соломон Крим

Родина Самуїла Крима. Угорі ліворуч – Соломон Крим. Початок 1890-х рр.

А остаточно відомо, що батьківщиною Соломона Крима є Феодосія. Проте нема однозначності у визначенні дати його народження: за одними даними, він народився нібито у 1864 р., за іншими повідомленнями – у травні 1867 р. або у серпні 1868 р. Соломон Крим, нащадок старовинного роду, з'явився на світ у заможній караїмській багатодітній родині Самуїла Крима, який свого часу був міським головою Феодосії, землевласником і підприємцем, та Анни-Аджикей з дому Хаджи. Скінчив одну з найкращих приватних караїмських шкіл – школу Абен-Яшара Луцького в Євпаторії і вступив до Московського університету на юридичний факультет, звідки згодом перевівся до Петровсько-Розумовської сільськогосподарської академії у Москві та здобув диплом ученого-агронома.

УЧЕНИЙ І МЕЦЕНАТ

Після навчання повернувся до Феодосії, де очолив сільськогосподарське товариство, увійшов до Таврійської сільськогосподарської ради та Імператорського товариства садівництва. Спільно з братами володів Феодосійським банківським домом «Брати Крим», і одноосібно – 280 гектарами землі у Феодосійському повіті. Загалом наприкінці XIX ст. у Феодосії налічувалося 144 представники династії Крим, якій належали комерційний банк, пароплавна компанія та інші великі об'єкти.

Як агроном Соломон Крим займався переважно теорією виноградарства, зокрема питаннями збереження винограду, про що написав дві праці – «Виноградарство у Феодосійському повіті» (1893) та «Новий спосіб збережен-

Дача Соломона Крима «Вікторія» (інша назва – «Отрада») у Феодосії

Кримський драматичний театр ім. М. Горького (колишній театр Таврійського дворянства): у його приміщенні 14.10.1918 р. відбулося урочисте відкриття Таврійського університету

ПАТРІОТ КРИМУ
СОЛОМОН КРИМ

ня винограду та його фізіологічні основи» (1907). Брав участь у багатьох благодійних фондах, заснував стипендії, фінансував діяльність Карадазької наукової станції, археологічні дослідження на півострові, видавничу справу. Проспонсорував видання праці видатного українського агронома-селекціонера Левка Симиценка «Кримське промислове плідівництво».

ГРОМАДСЬКИЙ
І ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ

У Феодосії Соломон Крим займається громадською та політичною діяльністю. У 1897 р. він ініціював створення у місті першої публічної бібліотеки, надавши на цю справу кошти і домігшись її відкриття. Також він утримував у місті два лікарняні відділення. У 1898 р. став депутатом Феодосійської думи від Конституційно-демократичної партії. У 1906 р. був депутатом 1-ї Державної думи від Феодосійського повіту Таврійської губернії, у листопаді цього ж року брав участь у роботі 1-го Всеросійського національного караїмського з'їзду в Євпаторії. Очолював Таврійські губернські земські збори, входив до Державної ради Таврійської губернії. Від 1912 р. – член Таврійської губернської вченої архівної комісії; 28 листопада цього ж року став депутатом 4-ї

Державної думи. У свій феодосійський період життя Соломон Крим був сусідом всесвітньо відомого митця-мариніста Івана Айвазовського, якому допоміг скласти заповіт щодо майбутньої долі власних картин і будинку: саме завдяки цьому заповітові картинна галерея Айвазовського стала виключною власністю Феодосії.

Соломон Крим навіть мав перспективи стати духовним лідером караїмів. Після того, як наприкінці 1911 р. в Євпаторії помер Таврійський і Одеський гахам Самуїл Пампулов, на його посаду було запропоновано кандидатуру Крима – втім, пропозицію він відхилив.

ІНІЦІАТОР СТВОРЕННЯ
ТАВРІЙСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ

У 1916 р. Соломон Крим розробив законопроект про відкриття в Криму Таврійського університету: обґрунтовану доповідь про необхідність заснування вищого навчального закладу на півострові він виголосив 15 серпня на засіданні Таврійського губернського земства. В листопаді того ж року преса повідомляла, що на адресу куратора Одеського навчального округу від Таврійського губернського земства надійшла змістовна доповідна записка з клопотанням про відкриття у Криму вищого навчального закладу за університетським типом, із заснуванням на перший час природничого відділення фізико-математичного факультету з агрономічним відділенням при ньому, а також фізико-терапевтичного інституту для лікарів. Земство було готове надати на це 1 мільйон рублів, а приватні землевласники – 20 десятин землі. Сімферопольська міська дума ухвалила для зазначеної потреби надати у кращій місцевості необхідну кількість землі, а сімферопольське повітове земство на випадок відкриття агрономічного відділення погоджувалося надати цілих 200 десятин.

Після Лютневої революції 1917 р. Соломон Крим обійняв посаду комісара Міністерства землеробства у російському Тимчасовому уряді. Того ж року ініціював створення Таврійської наукової асоціації. Переїхавши з Санкт-Петербурга до Криму, контролюваного німецькими військами, у липні 1918 р. був обраний членом опікунської ради Таврійського університету, для якого надав значну суму грошей, а 14 жовтня у Сімферополі в приміщенні театру

У СВІЙ ФЕОДОСІЙСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ СОЛОМОН КРИМ БУВ СУСІДОМ ВСЕСВІТНЬО ВІДОМОГО МИТЦЯ-МАРИНІСТА ІВАНА АЙВАЗОВСЬКОГО, ЯКОМУ ДОПОМІГ СКЛАСТИ ЗАПОВІТ ЩОДО МАЙБУТНЬОЇ ДОЛІ ВЛАСНИХ КАРТИН І БУДИНКУ: САМЕ ЗАВДЯКИ ЦЬОМУ ЗАПОВІТОВІ КАРТИННА ГАЛЕРЕЯ АЙВАЗОВСЬКОГО СТАЛА ВИКЛЮЧНОЮ ВЛАСНІСТЮ ФЕОДОСІЇ

Таврійського дворянства разом із головою Кримського крайового уряду генерал-лейтенантом Матвієм (Сулейманом) Сулькевичем і командувачем німецьких військ Криму генералом піхоти Робертом фон Кошем узяв участь в урочистому відкритті Таврійського університету, створення якого вважав головною справою свого життя. Спочатку перший виш Криму, який був філією Київського університету Святого Володимира, містився у Ливадійському палацовому комплексі поблизу Ялти, однак за рішенням кримського уряду за деякий час був перенесений до Сімферополя, для чого було надано 240 десятин землі та 16 тисяч рублів.

ГОЛОВА КРИМСЬКОГО УРЯДУ

Після початку виведення з Криму німецьких військ генерал фон Кош 14 листопада 1918 р. дав згоду на відставку очолюваного Сулькевичем Кримського крайового уряду та на призначення Соломона Крима його наступником: це рішення було прийняте ще 18 жовтня у Сімферополі на з'їзді гласних Таврійського губернського земства, міських голів Криму, представників повітових земських управ та членів Всеросійських Установчих зборів. Уже наступного дня після призначення Крим почав виконувати обов'язки не лише голови уряду, а й міністра землеробства та державних маєтностей. У своїй міністерській діяльності він намагався спиратися на підтримку військ Антанті та Добровольчої армії під командуван-

ням генерал-лейтенанта Антона Денікіна і при цьому реалізувати демократичну програму своєї партії. Переважну більшість членів нового уряду склали росіяни. Як голові уряду Криму доводилося шукати компроміси між різними національними групами й партіями, кожні з яких наполягали на своєму шляху розвитку Криму. Загалом за 5 місяців діяльності 2-й Кримський крайовий уряд встиг провести задуману ще попереднім урядом грошову реформу й дещо стабілізував економічну ситуацію на півострові.

У березні 1919 р. ситуація в Криму настільки загострилася, що Крайовий уряд втратив довіру соціал-демократів та есерів; до того ж свою антиурядову діяльність активізували більшовики. 4 квітня більшовицькі війська почали відновлювати в Криму радянську владу. 10 квітня члени 2-го Крайового уряду разом із сім'ями, в тому числі й Соломон Крим із дружиною Люсі Клар, французенкою з Феодосії, прибули до Севастополя, а 15 квітня на грецькому судні «Надія» відбули до Європи. У травні територію Криму, за винятком Керченського півострова, вже контролювала Червона армія.

ВИМУШЕНИЙ ЕМІГРАНТ

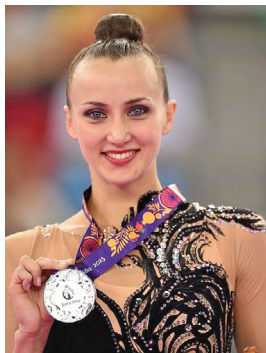
У Франції Соломон Крим скінчив народну школу та вищу сільськогосподарську школу в Монпельє, відвідував окремі заняття в ліцеях Тулузи і Бордо. Був причетним до створення 29 травня 1922 р. кримського земляцтва в Парижі, став членом його правління. 16 грудня 1923 р. заснував Караїмське товариство у Франції. 1925 р. опублікував у Парижі збірник «Легенди Криму»: переважно це записані ним у різні роки фольклорні матеріали, а також, як вважають деякі дослідники, створені ним самим казки – зокрема, «Молитва гахама». Працював в Інституті Пастера. В еміграції підтримував наукові установи Криму, створював фундаментальні історичні праці про традиції, культуру та ментальність караїмського народу.

Після захворювання Соломон Крим придбав поблизу Тулона маєток, який назвав «Кримом»: саме там він мешкав останні два роки свого життя. Дітей по собі не залишив, мав пасинка Рюрика. Навіки спочив у своєму французькому «Криму» 9 вересня 1936 року.

КАЛЕНДАР КРИМУ ПО-УКРАЇНСЬКИ

ПОСТАТІ

16 ЛИПНЯ 1993 р. – у Сімферополі народилася **Ганна Різатдінова** – українська художня гім-

настка, бронзова призерка Олімпіади-2016 в індивідуальному багатоборстві, чемпіонка світу із вправ з обручем (2013), багаторазова призерка чемпіонатів світу та Європи, інших міжнародних змагань, кавалер Ордена княгині Ольги II і III ст.

18 ЛИПНЯ 1990 р. – у смт Леніне (Єди-Кую) народився **Олексій Затиліук («Бриз»)**. Солдат резерву

МВС України, командир відділення 2-го батальйону спеціального призначення НГУ «Донбас». Уранці 29 серпня 2014 року їхав у ГАЗЕЛі у складі автоколони батальйону, яка виходила «зеленим коридором» з Іловайського котла дорогою з села Многопілля до села Червоносільське Амвросієвського району Донецької області. Під час розстрілу колони російськотерористичними військами з великокаліберних кулеметів дістав смертельне

Будівництво третьої черги Північно-Кримського каналу

поранення. Був ідентифікований за ДНК та визнаний загиблим слідчими органами; до того вважався зниклим безвісти. Похований у Дніпрі на Краснопольсько-му кладовищі.

ПОДІЇ

15 ЛИПНЯ 1983 р. – початок будівництва третьої черги Північно-Кримського каналу. Проектна площа зрошення – 89,3 тис. га. Через складну економічну ситуацію в СРСР третя черга залишилась недобудованою.

15 ЛИПНЯ 2014 р. – надбудівлю «міської адміністрації» Ялти 54-річний мешканець міста, етнічний росіянин, встановив державний прапор України замість російського прапора. Чоловік зробив це під враженням від новини про збитий у зоні АТО на сході України літак АН-26 з українськими військовими. Після свого вчинку ялтинець планував їхати до Києва. Піднявшись пожежною драбиною на 9-метрову вежу будівлі «адміністрації» і встановивши прапор, чоловік, почувши вигуки, стрибнув з башти і пошкодив ногу. Його відвезли до міської «прокуратури», але через погіршення стану

Військово-морський прапор України. 1918-1924

доправили до лікарні. Прапор провисів на вежі 30-40 хвилин.

Наступного дня у будинку «правопорушника» співробітники «прокуратури» провели обшук на предмет причетності чоловіка до «Правого сектора». Планувалося притягнути ялтинця до відповідальності за статтю 329 КК РФ – «наруга над державним прапором РФ», яка передбачала максимальне покарання до одного року позбавлен-

ня волі. Подальший розвиток подій невідомий.

18 ЛИПНЯ 1918 р. – гетьман Павло Скоропадський особисто затвердив військово-морський прапор України.

21 ЛИПНЯ 1992 р. – на сторожовому кораблі СКР-112 відбулося повстання, внаслідок якого з Чорноморського флоту він перейшов до ВМС України, здійснивши рейд з Криму до Одеси.

Сторожовий корабель СКР-112

ОПОВІДКИ

ПЕТРО РУХ
ОДЕСЬКІ
БАЙКИ

Петро Рух (Орлов) – український письменник, поет, громадський діяч. З 2017 року публікується під псевдонімом Петро Рух. У «Кримській світлиці» вже друкувалися його вірші («Я горець із села Мангуш Кьюю...»). Книжка «Це було в Одесі, або байки батюшки Амвросія» була написана у 2013 році, коли автор мешкав у Криму, а видана вже 2015 року в Києві. Кілька дотепних та кумедних оповідок з люб'язного дозволу пана Петра – давнього приятеля нашої газети – ми друкуємо у цьому випуску.

АЛЕ ТУТ ЕЙНШТЕЙН
ПІДНЯВ РУКУ

Мені дуже подобається те, що одного разу Альберт Ейнштейн, ще будучи студентом, сказав одному університетському професорові. Професор поставив запитання:

– Все, що існує, створено Богом?

– Так, – студенти відповіли, – створено Богом.

Але професор був матеріалістом, тому він сказав:

– Ага! Отже, Він створив і зло. У світі є зло, так багато зла. А якщо Бог створив зло, то Бог є зло.

І був удоволений, бо ніхто не міг на це нічого заперечити спочатку. Але тут Ейнштейн підняв руку і каже:

– Пане професоре, я маю до вас зустрічне запитання. Скажіть, будь ласка, холод існує?

– Що за запитання ви мені ставите таке, молодий чоловіче? Авжеж, холод існує. Вам хіба ніколи не було холодно? – здивувався професор.

– А от і ні, пане професоре, насправді холоду не існує. Згідно із законами фізики, те, що ми вважаємо холодом, дійсно є відсутністю тепла. Холоду не існує. Ми створили це слово для опису відсутності тепла. Можна поставити вам ще одне запитання? Чи існує темрява?

– Існує. Так, темрява існує, – відповів професор, та якимось уже не дуже впевнено.

– Не існує ніякої темряви, хай буде вам відомо.

Темрява є просто відсутність світла. Ми можемо дослідити світло, але не темряву. Ви не можете змірити темряву. Чи не так? Темрява є поняття, яке людина використовує, щоб описати, що відбувається за відсутності світла. І тепер дозвольте мені поставити вам останнє запитання. Ви сказали, що існує зло. Ви продовжуєте це стверджувати?

Професор уже й не знав, чи варто йому тепер щось стверджувати. Він цілком розгубився перед таким розумним юнаком. І боязко сказав, уже без жодного виклику:

– А хіба ні? Ну подивіться самі: скільки жорстокості, злочинів, насильства по всьому світу коїться. Адже це є зло? Чи не зло?

І Ейнштейн відповів:

– Зла не існує. Зло є поняття, яке вказує на відсутність у людей

зв'язку з Богом. Зло є те, що ми спостерігаємо у відсутності любові до Бога. Це є ніби холод, що настає, коли нема тепла, або ніби темрява, що настає, коли нема світла. Ось і все.

ОДЕСЬКИЙ
СКЛАД ДУМОК

Покрадьки я проповідував Слово Боже своєму молодшому братусеві. І от одного разу він знайшов на Привозі двадцять копійок. Дома похвалився мені своєю знахідкою. Я порадив пожертвувати її в храм. «Бо де скарб ваш, там буде і серце ваше».

– Я також про це подумав, – відповів братусь (недарма я йому проповідував), – і вирішив зробити так: я куплю на ці двадцять копійок морозиво у морозивниці, що завжди жертвує гроші в храм. Такий є одеський склад думок.

Одесити мислять по-особливому, по-одеськи. Наприклад, на Привозі перевіряльник питає у бабульки, що торгує рибою:

– Ви маєте документи на цю рибу?

Бабулька відповідає:

– А що вам треба? Свідчення про смерть?

В Одесі на запитання: «Ви знаєте пароплав «Пушкін»?» – тобі можуть відповісти так:

– Чи знаємо ми пароплав «Пушкін»? Ми його ще знали, коли він був маленьким човником!

А спитавши: «Ви не підкажете котра година?» – почувеш:

– Чому не підкажу, ми що, з вами посварились?

Або на Старокінному ринку ти можеш почути таку розмову:

– Молодий чоловіче, звідки цей собака має стільки орденів? Він що, з'їв генерала?

– Нікого він не їв. Це чемпіон Європи.

– І родовід добрий?

– Я вам більше скажу: якби цей пес міг говорити, він би не став розмовляти ні з вами, ні зі мною.

– Скільки ви за нього хочете?

– Триста.

– А половину?

– Половину собаки я не продаю. Шановний, не економте гроші! Ви матимете відмінного сторожового собаку.

– Смішна ви людина! Якщо я вам віддам таку ціну, цьому псові вже не буде що сторожити.

Два одесити в машині проїхали на червоне світло. Інспектор зупиняє і каже, що доведеться платити штраф.

– А лауреатів Нобелівської премії ви теж штрафуете?

Інспектор козиряє.

– Даруйте, можете їхати.

Машина від'їхала. Другий одесит питає:

– А ти що, лауреат Нобелівської премії?

– Ні, та спитати я можу?

Діалог на Дерибасівській:

– Пане, не підкажете, котра година?

– А скільки вам треба?

– А скільки ви маєте?

– 15:30.

Ще отакий одеський діалог:

– Кажуть, ви одружилися. Хто вас познайомив?

– Я нікого не винувачу.

Одеська аптека.

– Даруйте, а скільки у вас коштує снодійне?

– Двадцять п'ять гривень, і те – виключно для вас, мадам!

– Ой, не смішіть мене! За такі гроші я геть ніколи не засну!

Дві одеситки:

– Як тобі подобається моя нова сукня?

– Перепрошую, я кваплюся, мені зараз не до скандалів!

Цілу годину одесит риється в кипіннях і каже жінці:

– Не можу знайти свій гаманець.

– А у брюках ти дивився?

– Так.

– А у плащі?

– Дивився.

– А у внутрішніх кипіннях?

– Ні.

– Чому?

– Якщо і там нема, у мене буде інфаркт.

В Одесі на пероні жінка сидить на валізах і гірко плаче. Підходить одесит у літах:

– Мадам, що сталося?

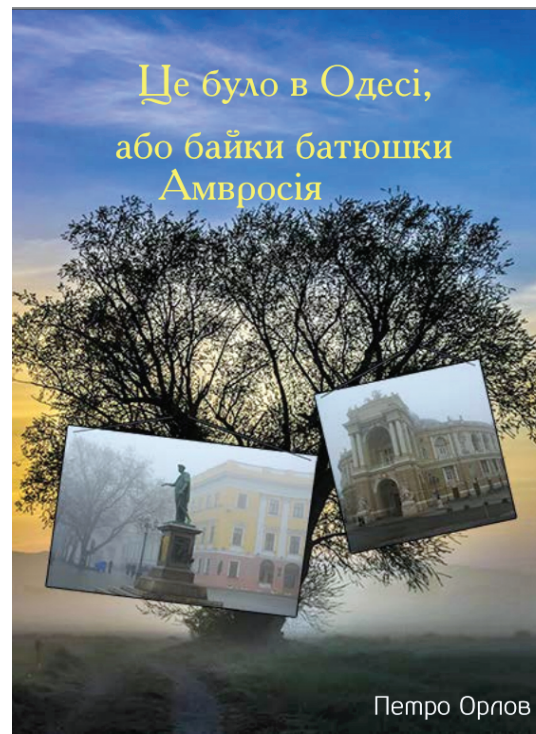
– На потяг записилася!

– І на багато?

– На три хвилини!

– Ну от, а плачете так, нібито на три години!

СТОРІНКУ
ПІДГОТУВАВ
ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ

Петро Орлов

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ЗВІДКИ ВОНО, «ПОДАВЛЯЮЩЕЕ БОЛЬШИНСТВО»?

ЗАПВНЕННЯ, ШО УКРАЇНСЬКА МОВА НЕ МАЄ В КРИМУ ІСТОРИЧНОГО КОРИННЯ, Є БЕЗСОРОМНОЮ БРЕХНЕЮ

І знову в пригоді нам стає «Світличний» архів, з якого черпаємо більш як двадцятирічної давнини дописи, що є дуже актуальними нині. Ще у 1959 році автор матеріалу Орест Корсовецький переїхав до Криму, щоб учителювати у школі в Чорноморському. І був вражений тим, що подружжя, яке дало його сім'ї притулок, розмовляло майже не зіпсованою українською мовою! Це були корінні кримчани, предків котрих, кріпаків, вивіз граф Воронцов з України ще в першій половині позаминого століття! І таких родин в одному лише цьому селищі були десятки. Усі вони не пам'ятали, коли і звідки переселилися з України, але мову зберегли, хоч, ясна річ, позначився і вплив офіційних російськомовних зносин, брак українських шкіл, української місцевої преси та книжкового фонду в бібліотеках...

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ
№12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка

Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.

Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2017 р.:
1 місяць – 12,44 грн.;
півріччя – 74,64 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонементу.

Передплатний індекс

90269

Наклад 1000 прим.

Ціна договірною

28

940020
820157